

Ermenistan-Türkiye İlişkilerinde Uzlaşmaya Destek Üç Aylık Genel Bakış(Özet)

Nisan-Haziran 2012

Ermenistan-Türkiye resmi diplomasisi askıdayken iki ülke arasındaki normalleşme süreci sivil toplum çalışmaları ve İkinci Kanal çabaları ile sürüyor. Bu çabalar, iki taraf diplomatik olarak yeniden temasa geçinceye kadar toplumların birbirine karşı olumlu tutumunu devam ettirmeyi amaçlıyor. Ortadoğu'daki kargaşa ve bu bölgeye odaklanan Türkiye için Ermenistan-Türkiye ilişkileri gündemin düşük maddelerinden biri olmayı sürdürüyor. Soykırımı Anma günü olan 24 Nisan'dan ötürü Türk medyasında Ermenistan'a karşı olağan bir ilgi artışı kaydedildi. Ermenistan'da 2013'teki Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Türkiye'nin Ortadoğu'ya odaklanması nedeniyle sonraki birkaç yıl ciddi bir değişim olacak gibi gözüküyor. Buna ek olarak, geçmiş çabaların sonuç vermemesi nedeniyle Ermeni Soykırımı'nın 2015'teki yüzüncü yıl dönümünde Ermenistan, Türkiye ile diplomatik ilişkiden çok Soykırımın dünya çapında tanınmasına odaklanacak.

SATR faaliyetlerinin bu çeyrekte öne çıkan bölümleri şu şekilde gerçekleşti:

- TESEV 26 Haziran 2012 tarihinde İstanbul'da Ermenistan-Türkiye yaklaşmasına ilgi duyan Türk paydaş organizasyonları ile bir koordinasyon toplantısı düzenledi. Toplantı Ermenistan-Türkiye diyalogu ile ilgilenen 25 paydaş temsilcisini bir araya getirdi. Toplantıda dile getirilen görüşler toplanarak üç sayfalık bir raporda özetlendi ve bu rapor Ermeni ve Türk paydaşlara dağıtılarak özel olarak TESEV, EPF ve SATR web sitelerinde¹ yayınlandı. Benzer bir toplantı Nisan 2011'de Erivan'da düzenlenmişti. Katılımcılar ise Ermenistan-Türkiye diyalogu ile ilgilenen Ermeni paydaşlardı.
- UMBA, Ermenistan ve Türkiye arasındaki işbirliğini bu alanda desteklemek için Ermenistan Lojistik Sektörü Çalışanları Sendikası'nın kaydını sağladı. Ermeni ve Türk lojistik firmalarının ortak bir platform kurma konusundaki potansiyeli ortaya çıkmaya başladı. UMBA aynı zamanda Microsoft'un Ermenistan ve Türkiye'deki ofislerinin benzer şekilde IT sektörünün temsilcilerinin bir araya geldiği bir platform kurma olanaklarını araştırıyor. Şu sıralar taraflar beş temsilciyi seçme ve eşleştirme aşamasındalar. Seçimin ardından

¹ Rapor şuradan indirilebilir: http://armturkdialogue.files.wordpress.com/2012/08/overview_partner-meeting-in-istanbul_june-26-2012.pdf

katılımcılar Eylül 2012’de İstanbul’da ortak bir platform kurma potansiyelini tartışmak için bir araya gelecekler.

- UMBA, Kars merkezli Serhat TV’nin 15-16 Haziran 2012 tarihinde Kars’ta gerçekleştirdiği 3. Ermeni-Türk İş Konferansı ile yakın işbirliği içerisinde oldu. 70’den fazla Ermeni ve Türk işadamı üçüncüsü düzenlenen foruma katıldı. Türkiye Kars, Van, Muş, Diyarbakır, İstanbul, Malatya ve Ankara’da bulunan şirketler tarafından temsil edildi. Konferans Ermenistan ve Türkiye arasında işbirliğinin kurulması, Serhat TV ile Ermeni Shant TV arasında ortak prodüksiyonlar yapılması, Ermenistan’dan Türkiye’ye alabalık naklinin gerçekleştirilmesi, Ermenistan’da üçüncü ülkelere ihracat için tekstil ürünü üretilmesi, Ermenistan’dan obsidyen madenin çıkarılması, Mersin’den Erivan’a alternatif bir nakil rotası ve benzeri iş ortaklıkları konusunda potansiyel alanların neler olduğu konularını tartışmak için bir forum oluşturdu. Bu arada Erivan’daki İkinci Ermeni-Türk İş Konferansı’nın doğrudan bir sonucu olarak Isparta’da süt ürünleri üretimi sağlandı. Şirket öncelikli olarak peynir üretecek. Gelecekte şirket Türkiye’nin İzmir, Bolu ve Artvin gibi diğer illerine de genişlemeyi planlıyor.
- YPC ve İzmir Ekonomi Üniversitesi İletişim Bölümü medya gözlemlerinden elde edilen kantitatif bilgilerin toplanmasını tamamladı ve 4-5 Haziran 2012 tarihinde Erivan’da düzenlenen yuvarlak masa toplantısında sundu. Çalışmanın ilk sonuçlarına göre, Ermenistan-Türkiye ilişkileri ve Türkiye ile ilgili diğer başlıklar, Ermenistan-Türkiye resmi diplomasisinde ilerleme olmamasına ve Türkiye’de aynı başlıklara sınırlı sayıda yer verilmesine rağmen, Ermenistan medyasında önemli yer tutmaya devam etti. Medya çalışmasındaki davranışlar incelendiğinde, Ermenistan-Türkiye normalleşme sürecinde hayal kırıklığı ve Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin gelişiminde güven eksikliği gözlemleniyor. Gözlem sonuçları temelinde, verilerin tercümesi ve medya, sivil toplum, bağışçılar ve diğer aktörler için tavsiyeleri içeren nihai rapor, sonraki çeyrekte hazırlanıp dağıtılacak.
- EPF ve GPoT, YPC ve Internews Armenia’nın danışmanlığında Ermeni ve Türk gazeteci ve blog yazarları için 24 Mayıs ile 6 Haziran 2012 tarihleri arasında bir otobüs turu düzenledi. Geçtiğimiz yıl benzer bir otobüs turu Internews Armenia, YPC ve GPoT tarafından Amerika Dışişleri Bakanlığı Demokrasi, İnsan Hakları ve İşçi Bürosu tarafından desteklenen Ermenistan ve Türkiye arasında diyalog inşasının bir parçası olarak Internews Armenia, YPC ve GPoT tarafından düzenlenmişti. EPF ve GPoT tarafından eşlik edilen 18 kişilik gazeteci grubu Türkiye ve Ermenistan’ı gezdi, tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etti, hükümet, sivil toplum, medya akademik dünya ve düşünce kuruluşları temsilcileri ile bir araya geldi ve Ermenistan-Türkiye yakınlaşması hakkında farklı perspektifleri dinledi. Otobüs turuna katılan gazeteci ve blog yazarlarına sahada insanlarla bir araya gelerek birbirleri arasında insani ve profesyonel ilişki kurma, kendi ülkelerini yeniden keşfetme ve diğer ülkeden bir şeyler öğrenme ve Ermenistan-Türkiye diyalogundaki engelleri ve nüansları daha iyi kavrama yönünde eşsiz bir imkan sundu. Bu onlara konu hakkındaki farklı görüşlerin çeşitliliği hakkında daha bütünsel bir fikir edinmelerini sağladı. Gezinin sonucunda yayınlanan makaleler medyada Ermenistan-Türkiye ilişkileri konusundaki tartışmaları teşvik etti.
- 4-5 Haziran 2012 tarihinde YPC Erivan’da Ermenistan ve Türkiye’den, özellikle İstanbul, Ankara ve Diyarbakır’dan, gazetecileri ve medya uzmanlarını bir araya getiren Ermenistan-

Türkiye İlişkilerinde Mevcut Durumda Medyanın Rolü: Bölünmüş Toplamlar mı Yoksa Onları Bir Araya Getirmek mi? (The Role of Media at the Current Stage of Armenia-Turkey Relations: Dividing Societies or Bringing Them Together?) başlıklı bir yuvarlak masa toplantısı organize etti. Otobüs turu katılımcıları da medya yuvarlak masa toplantısına iştirak ettiler. Toplantıda konuşulan konular şunlardı: Mevcut siyasi durum ve medya açısından etkileri, iki ülkedeki ifade özgürlüğü, medyadaki görünürlüğün artırılması ve medyadaki basmakalıp fikirlerin kırılması. Medya gözlem raporunun ilk çıktıları da toplantıda sunuldu. Bir sonraki medya yuvarlak masa toplantısı Eylül 2012’de Diyarbakır’da gerçekleşecek.

- YPC ve GPoT 4 Haziran 2012 tarihinde Erivan’da üçünü Gazetecilik Ödül Töreni’ni düzenledi. Yerkir Media TV kanalının Türkiye özel muhabiri Lilit Gasparyan İstanbul’daki Ermeni okulları ile ilgili yaptığı bir belgesel ile ödül aldı. Ödül Ermeni ve Türk gazetecilere yılda iki kere Ermenistan-Türkiye ilişkileri ile ilgili en objektif ve en profesyonel medya çalışmasına imza atana veriliyor. Yeni Şafak’ta çıkan “Şanlı Tarihimiz ve Hakikat” ve “Ermenistan: Anadolu Diasporası” makaleleri ile ödülün Türk tarafının sahibi olan Hilal Kaplan’ın ödül töreni 14 Haziran 2012’de İstanbul Büyük Britanya Konsolosluğu’nda yapıldı.
- Ermenistan-Türkiye Sinema Platformu 12-13 Nisan 2012’de her ülkeden beşer toplam on Ermeni ve Türk genç yönetmeni 31. İstanbul Uluslararası Film Festivali yapılırken İstanbul’da bir araya getiren bir çalıştay düzenledi. Çalıştay bir diğer Ermeni-Türk ortak yapımı olan ve Devrim Akkaya ve Josefina Markarian tarafından çekilen Gavurun Torunu Ermeni Dedem adlı belgesel ile sonuçlandı. Film ETSP tarafından prodüksiyonu desteklemek için verilen 10,000 dolarlık ödüle layık görüldü. Film benzer girişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir olgu olan Türkiye’deki gizli Ermenilerin kimlikleriyle yüzleşme eğilimlerini konu ediniyor. Filmin 2013’ün ilk yarısında bitmesi bekleniyor. Liman’ın (Homeport) yazarı Helen Kurkjiyan Jüri Özel Ödülü’ne layık görüldü. ETSP toplumda farkındalığı artırmak ve Türkiye’deki kültürel etkinlikleri desteklemek adına Hraparak, tert.am, ve Hayastani Zrutsakits’ten üç gazeteci ETSP çalıştayına katıldı ve ETSP hakkında İstanbul’da kendilerine tanımlanan başlıklarda makaleler yayınladı.
- Ulusal Sanat Eleştirmenleri Derneği ve Anadolu Kültür Mayıs ve Haziran 2012’de sırasıyla İstanbul ve Erivan’da “Sweet 60s – Sweet Confusion” projesinin bir parçası olarak iki konferans düzenledi. Projenin temel hedefi Ermeni ve Türk toplumlarının bugün bu toplamları şekillendirmeye çalışan düşüncelerinin temelini atıldığı 1960’larda hangi kültürel ürünlerin yer aldığını öğrenmesini sağlamaktı. Ermenistan ve Türkiye’den seçkin film uzmanlarından oluşan grup konferans sırasında 1960’larda çekilen Üçgen, Babacığım, Kendi Dağlarımızdayız, Merhaba O Benim adlı Ermeni sinemasından klasikler ile Vesikalı Yarım, Bir Gecelik Gelin, Acı Hayat ve Gurbet Kuşları adlı Türk sineması klasiklerinden toplamda sekiz filmin gösteriminin ardından çalışmalarını sundu. Konferans sunumları Eylül 2012’de üç dilde yayınlanacak.
- EPF ve TOG Genç Bank çalışması kapsamında Ermenistan ve Türkiye’de aktivizmi desteklemeye devam etti. Nisan 2012’de Ermeni Genç Bank tecrübelerini paylaşmaları için sekiz Türk gencini ağırladılar. Grup, Ararat, Kotayk ve Lori bölgelerindeki Genç Bank’ları ziyaret etti ve Nor Geghi köyü ve Vanadzor’da toplum etkinliklerine katıldı. Türkiye’deki Genç Bank’ın başarılarının sonucu olarak TOG dört tane daha Genç Bank kurdu; böylece toplamda altı banka ve 29 üyeye kavuştu. An itibarıyla iki Genç Bank İstanbul’da, diğerleri

Selçuk/İzmir, Batman, Samsun ve Arhavi’de kurulmuş durumda. Aynı zamanda Ermeni ve Türk Bank üyeleri 35 üyeli bir Facebook sayfası kurarak burada bilgi ve video paylaşarak Türkiye ve Ermenistan ile ilgili yürütülen projeler hakkında tartışıyor.

- Nisan 2012’de ICHD ve GAYA Erivan’da 20 siyaset, iş dünyası ve sivil toplumdaki Ermeni ve Türk genç liderleri, kadın liderler dahil, üç günlük ortak ağ kurma toplantısında bir araya getirdi. Katılımcılar sınır ötesi işbirliği, mevcut sorunları ortak yarar zemininde fırsata çevirecek yolları aramak, belirsiz durumlarda karar almaya kültürün ve algının etkisini incelemek ve ortak faaliyetler için bir taslak plan oluşturmak konularını tartıştı. Sonraki günlerde katılımcılar akademi ve sivil toplum temsilcileri ile bir araya geldi ve Erivan’da ilgi gören yerleri ziyaret etti. Çalışma, Ermenistan ve Türkiye’de siyaset, iş ve sivil toplumdaki genç liderlerin güven inşasındaki yeteneklerini artırarak ve farklı alanlarda pratik çalışmalar içine sokarak gayriresmi bir iletişim ağının tohumlarını atarak sonuçlandı.
- Haziran-Temmuz 2012’de ICHD ve GAYA sırasıyla Erivan ve Ankara’da gazeteciler ve blog yazarlarına yönelik olarak “kalıplaşmış yargılar” ile ilgili beş günlük eğitim toplantısı düzenledi. Eğitimin amacı, kalıpların rolünü ve olumsuz kalıpları güçlendiren medyanın gücünü daha derinden anlamak ve Ermenistan-Türkiye ilişkileri ile ilgili haberlerde kalıpları azaltmaktı. İki toplum arasında hoşgörü ve güvenin sağlanmasında medyanın önemi konusunda farkındalığın artması ve çatışma çözümü ve kalıplarla mücadele etmek konusunda pratik bilgilerin önemi ışığında katılımcı gazeteciler ve blog yazarları Ermenistan-Türkiye ilişkileri ile ilgili haberlerde önyargıların azaltılmasına katkıda bulunma kararı aldılar.
- EPF, SATR’ın websitesi armturkdialogue.net’i Mayıs 2012’nin ortasında yayına geçirdi. En çok Ermenistan ve Türkiye’den olmak üzere Amerika, Almanya, Rusya, Gürcistan, Macaristan, Avustralya ve Arjantin’den yaklaşık 1.800 tekil ziyaretçi siteyi tıkladı. Site SATR projeleri, diğer Ermenistan-Türkiye güven inşa girişimleri ve genel olarak Ermenistan Türkiye ilişkileri ile ilgili projelerin bir arada bulunacağı bir platform olmayı hedefliyor. Bu arada “Dördüncü Dalga: Ermenistan-Türkiye” adlı Facebook grubunda üye sayısı çok hızlı olmasa da artmaya devam etti ve Haziran 2012 sonunda 317’ye ulaştı. Mayıs-Haziran 2012’de Ermenistan ve Türkiye’deki demokratik sürecin Ermenistan-Türkiye ilişkilerine etkisi ve iki ülke arasındaki ilişkilerde medyanın rolünü konu alan iki 27. Madde: İfade Özgürlüğü televizyon programı Yerkir Media TV Kanalı’nda yayınlandı. Sadece Ermenistan’da 6.000 izleyici programı izledi.
- EPF, İstanbul merkezli IMC TV’den Aris Nalcı’nın işbirliğiyle Taraf’tan Tuğba Tekerek ve Radikal’den Fehim Taştekin’i 24 Nisan anma törenleri etkinlikleri ile ilgili olarak Erivan’da ağırladı. Gazeteciler, anma gününden önce pek çok önemli etkinliğe katıldılar; örneğin Ermeni Devrimci Federasyonu’nun (Daşnaksutyun) gençlik kollarını da içeren gençlik gruplarının meşale töreni ile Ermenistan Amerikan Üniversitesi’nde önde gelen insan hakları avukatı Geoffrey Robertson tarafından verilen “Neden Ermeni Soykırımı İnkarcıları Yanılıyor” adlı panel. Gazeteciler aynı zamanda 24 Nisan 2012’de Soykırım Anıtı ve Soykırım Müzesi’ni ziyaret etti ve müzenin direktörü Hayk Demoyan ile kısa bir röportaj gerçekleştirdi. Gezinin sonucu yayınlanan makalelerde² Türk toplumundan belli kesimler 24 Nisan’ın Ermenistan’da nasıl anıldığı konusunda bilgi sahibi oldular.

² <http://www.taraf.com.tr/haber/nerogutyun.htm>, <http://www.taraf.com.tr/haber/kars-taydilar-simdi-neredeler.htm>, <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1085974&CategoryID=81>.

- EPF'ten Gevorg Ter-Gabrielyan ve Anadolu Kùltür'den Osman Kavala'nın Haziran 2012'deki Brùksel ziyaretinin bir sonucu olarak SATR projesinin AB yetkilileri ve uzman gruplar arasında tanıtımı yapıldı. İki günlük bu ziyaretin amacı, AB bünyesindeki ilgilileri SATR projesi hakkında bilgilendirmek ve sivil toplum ve işadamlarının devletler arasındaki diyalog donmuşken yaptığı geniş çaplı işleri tartışmak, hem de projenin faydalanacağı yeni fikir ve görüşleri toplamaktı. Sonraki çeyrekte SATR'ı Amerikalı yetkililer, Ermeni ve Türk diasporasından temsilciler, akademik dünya ve düşünce merkezleri nezdinde temsil edecek benzer bir gezi özel olarak Washington D.C. ve Los Angeles olmak üzere Amerika'da düzenlenecek.
- 24 Mayıs 2012'de EPF Ermenistan ve İstanbul'da Pecha Kucha Night'ın ruhsat sahipleri ile işbirliği içinde Pecha Kucha Night'ın ikincisini bu kez İstanbul'da organize etti. Etkinlik, kreatif işletmelerden profesyonellerin oluşturduğu 10 kişilik grubu yeni fikirler, yaratıcı çözümler, inovasyon³ sunumları yapmak üzere hem de ağ kurma amacıyla bir araya getirdi. 100'den fazla konuk etkinliğe katıldı. Bunlar arasında Ermenistan-Türkiye otobüs turu katılımcıları, Türk partner organizasyonlardan temsilciler, İstanbul'dan Pecha-Kucha Gecesi konukları ve diğerleri vardı. Pecha Kucha Gecesi sadece etkili bir güven inşa aracı değil, aynı zamanda uzun vadeli ortaklıklar ve arkadaşlıklarla sonuçlanabilecek profesyonel ve kişisel bağlar kurma konusunda bir fırsat olduğunu göstermiş oldu.

USAID ve Konsorsiyum üyeleri iki tarafın sivil toplum gruplarının beraber çalışmasını, işadamları ve farklı uzmanlar arasında ortak ağlar ve işbirlikleri yaratılmasını, iki toplum arasındaki anlayışın şekillenip gelişmesi, bölgesel barışın ve ekonomik entegrasyonun gelişmesi açısından Ermenistan Türkiye arasındaki uzlaşma sürecini desteklemektedir.

Bu raporun içeriğinden Konsorsiyum sorumludur, Birleşik Devletler Uluslararası Gelişme Kurumu(USAID) ya da Amerika Birleşik Devletleri'nin görüşlerini yansıtmayabilir.

³ Sunumlar şuradan bulunabilir: <https://vimeo.com/34solo>, konuşmacılar hakkında bilgi de şuradan edinilebilir: <http://34solo.wordpress.com/>.